СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 166. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 20-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 166. Jersey City, N. J., Tuesday, July 20, 1937. THREE CENTS

ПРОЄКТ НОВОГО КОМПРОМІСУ В СУДОВІЙ СПРАВІ

ЛИТЛ РОК (Арканзо). — По дорозі на похорон сенатора Робинсона в столиці стейту його уродження серед сенаторів, що стоять по боці президента Рузвелта в його боротьбі за реформу федерального судівництва, виринув новий плян компромісу в судовій справі. Щоб добитись ухвалення судової реформи й урятувати президента від компромітації, пропонують поміститн в судовім законі постанову, що теперішні члени найвищого суду Злучених Держав мають бути виняті зпід обовязуючої сили цього закону.

На поїзді їхали на похорон 23 конґресмени й 38 сенаторів, а з ними їхали три висланники Білого Дому: ґенеральний почтмайстер Фарлі; підсекретар внутрішніх справ Чарлз Вест, котрого називають „лобіїстом" президента; та Джозеф Кінен, асистент ґенерального прокуратора. Ці представники Білого Дому конферували постійно з членами конґресу й підчас цих розмов виявили плян нового компромісу в судовій справі.

РАПОРТ ПРО ВАГУ ВИНАХОДІВ.

ВАШИНҐТОН. — Іменований президентом Рузвелтом „комітет народніх багатств" подав до публичного відома першу частину свого рапорту, котра відноситься до технічних удосконалень і винаходів та їх впливу на суспільність.

Рапорт вказує на велике значіння винаходів для розвою суспільних тенденцій та підчеркує сліджения певних винаходів загалом суспільности. Він каже, що кількадесять важних винаходів можуть перемінити суспільну будову в найближчих 25 роках.

Рапорт має 450,000 слів.

ПІКЕТИ НЕ СЛУХАЮТЬ СУДОВОЇ ЗАБОРОНИ.

НЮ ЙОРК. — Не зважаючи на те, що в місцевому суді засуджено Сиднея Сендчеса, юнійного організатора за пікетування проти судової заборони на 30 літ вязниці, під брамами бруклинських варстатів, діткнених страйком, далі походжали три пікетники.

Суддя, що видав був судову заборону проти пікетування, загрозив, що покарає непослушних найвищою карою, на яку закон дозволяє.

СПЕЦІЯЛЬНЕ ОПОДАТКУВАННЯ НА БОРОТЬБУ З САРАНОЮ.

МАНАҐВА (Нікараґва). — На домагання міністра рільництва конґрес цеї републики опрацьовує закон про оподаткування кожного дозрілого мешканця краю на 40 центів на ціли боротьби проти язви сарани, котра грозить знищенням усіх рільних плодів краю.

Сарана появилася тут у половині червня. На одно місто вона злетіла в такому числі, що всі мешканці міста вибігли на вулицю, вчувши шум, немовби від скадрони літаків. Минулого вівтірка на місто Брасілес злетіла хмара, довго 20 миль і груба 12 миль. Сарана впала на кукурудзові й бавовняні поля й знищила все до тла. Всі звичайні засоби боротьби з цією язвою не помагають.

ФЛЬОТА ОФІЦІЙНО СКІНЧИЛА ШУКАННЯ ПАННИ ІРҐАРТ.

ГОНОЛЮЛЮ. Американська военна фльота офіційно відкликала всі свої літаки, що шукали пропалих летунів, панни Амелії Ірґарт та Фредерика Нунена; цим вона признала їх за пропалих.

ЗБИРАЮТЬСЯ ФОТОҐРАФУВАТИ ПОЛЯРНЕ СЯЄВО БАРВАМИ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Дослідна фундація Бартола при Інституті Френклина висилає в підбігунові околиці експедицію, що має відфотоґрафувати барвними фотоґрафіями полярне сяєво.

При фотоґрафуванні мають уживати бальонів, котрі будуть пускати на велику висоту з відповідними фотоґрафічними й радіовими приладами.

БОРОТЬБА МІЖ ЮНІЯМИ.

ВАШИНҐТОН. — Вилйем Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, скликав виконний уряд організації на засідання для обговорення пляну боротьби з Комітетом Промислової Орґанізації.

Тимчасом у майнерській юнії почався рух за викинення Вилйема Ґріна з юнії за „зраду".

СІДАЙСТРАЙК СКІНЧИВСЯ РОЗВЯЗАННЯМ ПІДПРИЄМСТВА.

ФОЛ РИВЕР (Месечусетс). — Служба корабля „Комонвелт" вийшла на сідайстрайк, щоб добитися признання моряцької юнії, філії Комітету Промислової Орґанізації. По двох днях страйку заряд корабельної лінії повідомив робітників, що лінія виходить з корабельного бизнесу й не буде більше висилати своїх кораблів на море.

АРЕШТУЮТЬ ФІЛЬМОВУ АКТОРКУ ЗА ВБИВСТВО.

У звязку зі смертю 31-літньої адвокатки, пані Доротеї Ґарленд, поліція арештувала в Лос Анджелес, Каліфорнія, 29-літню фільмову акторку Кей Тотвилер під закидом убивства, а 32-літнього актора Лутера Алена як важного свідка події.

Д-р Вендел Стар, лікар пані Ґарленд, каже, що в його присутності дві жінки побилися по пяному, причому паню Ґарленд кинено на землю й скопано так, що вона відай від цього померла.

ХОРВАТИ ПОРОСТАЮТЬ У СИЛУ.

Хорвати, яких доля в Югославії подібна до долі українців під Польщею, набирають щораз більшої сили. Минулої неділі вони торжественно справляли день уродин свого провідника, д-ра Мачека, і в часі парад перший раз взяли участь умундуровані відділи їх орґанізації, що бореться проти сербів.

ПОМЕР 124-ЛІТНІЙ СТАРЕЦЬ.

В Амендоні (Арґентина) помер старець Теофільо Віделя, який мав 124 роки. Ще минулого року їздив старець на коні. Старець відживлявся до останньої хвилини свого життя чаем і вином.

СОВЄТСЬКЕ ЗОЛОТО ВРАТУВАЛО КАПІТАЛІСТИЧНИЙ ЛАД.

Совєтське золото вратувало капіталістичну систему, каже визначний англійський економіст сер Джоая Стемп, що прибув у ділових справах до Канади. Совєтська Росія взялася останніми часами до добування золота і це зараз відбилося в додатній спосіб на міжнародній торговлі. Совєтське золото усунуло дефляційний вплив браку золота на грошеву систему світу та на рівень цін. Продукція золота додала нової сили економічній відбудові Росії і зменшила можливість її упадку, що відбилосяб погано на цілім світі. Остаточно золото дало Росії спромогу купувати машинерію та засоби на світовім ринку без викидання на цей ринок за безцін пшениці, дерева й інших продуктів та збивання цін у цей спосіб.

ПОМЕР НАЙСТАРШИЙ ЧОЛОВІК У КАНАДІ.

Джан Бирч, що мав славу найстаршого чоловіка в Канаді, умер у своїм домі в Ніпісінґ Джонкшен, маючи 115 літ. Він був ветераном кримської війни і коли питались його, чому він так довго живе, відповідав жартівливо: „Бо мабуть нема для мене місця в небі".

Бирч походив з „Росії" (не булоб диво, як би це був українець) і нераз згадував свсєвою подорож до Канади, що забрала йому у вітрильнім кораблі шість тижнів. Він був тоді „ще дитиною", бо мав 43 роки. Хоч по російськи мало коли мав нагоду говорити, то до самої смерти молився по свому.

По його смерти першенство щодо старости в окрузі Ніпісінґ, коли не в цілій Канаді, спадає на індіянина Сімона Команда, що має 110 літ.

НЕ МОЖНА ПРИНЕВОЛИТИ ЖІНКУ СВІДЧИТИ ПРОТИ ЧОЛОВІКА.

Жінку не можна приневолити свідчити проти чоловіка і тому обвинувачення проти д-ра Факса, провідника послів громадського кредиту в манітобській леґіслятурі, має всі вигляди відпасти. Д-ра Факса обвинуваченого 11 травня, що він допустився незаконної операції на шпитальній доглядачці Алєсії Боснел з Ґілберт Плейнс, Ман. Прелімінарне переслухання в цій справі зачалося 25. червня в поліційнім суді в Давфині і потім перенеслося до Вінніпеґу, але в Вінніпеґу й застрягло, бо тут оборонець С. Гарт Ґрін витягнув розторощуючий арґумент, що панна Боснел стала 17. травня жінкою д-ра Факса, а жінку не можна приневолити, щоб вона свідчила проти свого чоловіка. Коронний обвинувач Роджерс заявив після цього, що як жінку не можна приневолити, щоб свідчила проти свого чоловіка, то він відступить від обвинувачення. Поліційний суддя Літл застеріг собі час до застанови, чи можна, чи не можна приневолити жінку до свідчення в такім випадку.

ҐРАНІТОВИЙ ДАРУНОК.

Фінляндський уряд подарував столиці Франції, Парижеві, ориґінальну памятку. Є це стіл, зроблений цілий із ґраніту, який тимчасово приміщений на паризькій світовій виставі у фінляндському павільоні. Ориґінальний стіл викували з величезного ґранітного бльоку. З такої самої скали виконана також плита, яка прикриває саркофаґ Наполеона в костелі Інвалідів у Парижі.

РОДЕЗІЙСЬКИЙ ЧАРІВНИК.

Анґлійські часописи розписуються про молодого лікаря Пилипа Джонсона, який, відбувши практику в Анґлії, подався до Родезії лікувати тамошніх муринів. Британська влада мала чимало клопоту з дикунськими племенами того краю, які рішуче не хотіли піддаватися щіпленню та лікарській опіці, слухаючи вперто своїх „чарівників" та знахорів.

Джонсонові вдалося змінити їх погляди на новочасну медицину. Раз пішов він з одним мисливим в африканську пустиню та попав на несамовитий обряд: мурини привязали до стовпа якусь жінку, що дістала була атаку божевілля, й приготовлялись її вбити.

Відважний лікар пробився крізь юрбу розшалілих фанатиків, протяв посторонки та, увільнивши недужу, вприснув їй до жил якийсь успокоюючий лік. Мурини розбіглися та здалека приглядалися цілій події. По хвилині муринка пробудилася та відзискала память. Від того часу Джонсон придбав собі серед муринів незвичайний подив та слухняність. Вони назвали його „Оґанґс", що значить у їх діялекті „великий чарівник", та всім своїм „лікарям" веліли підчинятися Джонсонові. Відтоді вони стали лікуватися европейськими ліками, а британська влада відзначила Джонсона почесною медалею.

СТАЛІН ПРАВИТЬ КАНАДОЮ.

Перед суддею МкҐібоном у містечку Кобурґ (Канада) явилися 4 аплікантн по горожанські папери. Жаден з них не вмів назвати премієра провінції і Канади. Прийшла черга на апліканта, що ще за царя виеміґрував з Великої України. На запит судді, хто управляє урядом Канади, той без надуми відповів: „Сталін". Але всі апліканти знали, хто є королем Великої Британії.

ДВА РОКИ ЗА ЗНУЩАННЯ НАД ЗВІРЯТАМИ.

Якийсь Артур Дейвид у Судбурах (Канада) мав порахунки з другим чоловіком і щоб на ньому пімститися, страшенно покалічив його три коні. Суддя покарав Дейвида двома роками тяжкої вязниці.

ЦІКАВИЙ НАУКОВИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ.

До Львова приїхав варшавський учений проф. Водзіцький, щоб перевести цікавий науковий експеримент. Варшавський учений заванґажив до літака, який курсує на лінії Львів—Букарешт, кілька бузьків і ластівок, зловлених в околицях Варшави. Бузьків і ластівок перевезуть на румунську територію і випустять там на волю. Завданням цього експерименту є ствердження, яким чином і в якім часі ці птиці вернуться знову до Польщі.

ЛЕТУНСЬКА ПРИСТАНЬ У ТЕРНОПОЛІ.

1938 р. почнуть будувати в Тернополі летунську пристань головно для летунської комунікації зі Сходом. На будову такої пристані в Тернополі вже призначили 30 тисяч злотих, за які купують площу, а на інші видатки, звязані з тією справою, ухвалять спеціяльні фонди.

МОЛОДЕЦЬ ЗБУНТОВАНИЙ ПРОТИ НУДНОЇ ПРОГРАМИ.

Один молодий анґлієць, знуджений шабльоновими недільними програмами лондонського радія, вибудував собі власну висильну радіову стацію для своїх приятелів. Згодом почали слухати його програми щораз ширші кола. Ясно, що він робив це протизаконно і за якийсь час державне радіо сконфіскувало йому його стацію. Хто має за собою законне право, той може бути і нудний.

СТРАТОСФЕРИЧНИЙ ЛІТАК.

В Лондоні закінчили будову стратосферичного літака, призначеного на лети у висоті 15—16 км. Конструкцією нагадує цей літак апарат, що на нім анґлійський летун Суян підлетів уже минулої осени на висоту 15 км. Новинкою є у стратосферечнім літаку спеціяльний мотор Роль Ройс із компресорами, який дає змогу вдержуватися довший час у стратосфері.

Конструктори літака надіються, що новий літак буде робити у стратосфері пересічно 700 км. на годину.

КРУТЯТЬ, ЯК ШВЕЦЬ ШКІРОЮ

МОСКВА. — Большевицька офіційна ґазета „Правда" з 18 липня ц. р. приносить статтю, в якій бувшому шефові ҐПУ, Яґоді, закидає вже не лише крадіжі та ріжні грошеві зловживання, але й політичні злочини. „Правда" дослівно каже: Нікчемний зрадник і ворог соціялізму, Яґода пробував притупити вістря, щоб відвернути удар у своїх спільників, троцькістів, правих та інших шпигунських і шкідливих банд". Як відомо, большевики, як тільки арештували Яґоду, закидали йому виключно фінансові зловживання й заперечували політичні провини, Тепер говорять інакше.

КОЛИ ВИХОДИТЬ ПРАВДА НАВЕРХ.

ЛЕНІНГРАД. — У ленінградській окрузі поставлено перед суд шістьох урядників департаменту сільських колективів. У часі процесу вийшло наверх, що робітники колективних хазяйств не діставали своєї заплати по три місяці. Вони мусіли йти вісім миль, щоб купити хліба, бо заряд не дбав, щоб їм хліба доставити на місце. Робітники жили у вогких і брудних бараках, у яких не було ні печей ні сінників. „Правда" спихає вину за те на тих шістьох арештованих і каже, що пять з них це бувші царські офіцири, а один піп.

СТАЛІНСЬКИЙ ВИБОРЧИЙ БЛОФ.

МОСКВА. — Совєти приготовляються до виборів, які, як це заповідають аранжери тих виборів, будуть „найдемократичніші на світі". Люди могтимуть тайно голосувати й ніхто не буде підглядати, на кого вони віддали голос. Проте совєтські лідери большевицької партії виразно зазначують, що влада ніяк не виховзнеться їм з рук і що диктатура комуністичної партії і надалі є вповні забезпечена для них. Причиною їх самопевности є те, що на основі виборчої реформи кандидатів ставить комуністична партія і широкий загал, чи хоче чи ні, мусить лише на них голосувати. Колиб широкий загал навіть здержався від голосування, то всеодно ті кандидати вийдуть мінімальною скількістю голосів.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ „НАРОДНЬОЇ ТОРГОВЛІ".

ЛЬВІВ. — Дня 29 червня ц. р. відбулися загальні збори української кооперативи „Народня Торговля", яка має свої філії по цілій Східній Галичині і Волині. Зі звітів виявилося, що „Народня Торговля" має біля шість і пів тисячі членів. Загальний оборот перейшов 20 міліонів злотих. Вона має 96 власних домів і 29 складниць у ріжних містах Галичини і Волині. Дуже добре розвиваються підприємства „Народньої Торговлі" у Львові, а саме: насінний відділ, опаловий відділ, паківня чаю і пражарня кави.

ШИКАНИ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ.

РАВА РУСЬКА. — Минулого року відбулося традиційним звичаєм величаве свято, получене з походом на могили українських вояків, поляглих у часі визвольних змагань. У той час посвячено також памятник, що його здвигнули українці на могилах поляглих. Свято те відбулося в найбільшому порядку і мало характер виключно релігійний. Та польській владі не подобалося те і вона покарала справників свята, інж. В. Терпилюка, о. Дороцького, о. Твердохліба, С. Совика і В. Мигаля, гривною по 200 зл. Цю кару суд оправдував тим, що люди йшли як орґанізована громада, в рядах, а не самопас. Засуджені зробили відклик до вищого суду, але недавно дістали відповідь, що вищий суд затвердив кару.

ВІДПРУЖЕННЯ СИТУАЦІЇ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ТІЄНЦІН (Китай). — Штаб японської армії, що стаціонована в північнім Китаю, заявив, що до нього звернувся китайський ґенерал Сун Че Янґ і заявив, що приймає ті умови, які поставила Японія, та що обіцяє відтягнути китайські війська з загроженої війною смуги. Ця заява відпружує положення на Далекому Сході, але зовсім ще її не розвязує, бо китайський уряд у Нанкіні не піддержує заяви Сун Че Янґа, а далі погрожує Японії війною.

РІЧНИЦЯ ВИБУХУ ЕСПАНСЬКОЇ ВІЙНИ.

МАДРИД. — Цими днями проминула річниця вибуху еспанської горожанської війни. Обі сторони постаралися вшанувати цю річницю тим, що розпочали завзяту боротьбу на 25 миль довгому фронті біля Мадриду. Боротьба продовжається далі і робить враження жорстокішої, ніж котранебудь інша, що її обі сторони дотепер зводили. В тій боротьбі брали участь численні літаки. Лівий штаб твердить, що революціонери втратили 27 літаків, а ліві лише чотири.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕ КРАЙНИКИ?

У Джанставні, в стейті Пенсилвенія, зорґанізувався оноді „горожанський комітет", що наміряе незадовго перетворитися в постійну орґанзіацію, яка покладе собі за ціль поборювати крайників у спорах робітників з підприємцями. Цей комітет уже помістив у великих щоденниках краю величезні платні оголошення, в котрих згадує крайників серед робітників і серед підприємців. Здавалось би, що орґанізація справді думає обстоювати поміркованість у боротьбі між робітниками й підприємцями, одначе на вступних нарадах комітету в Джанставні сталися річи, які показують справжній характер народжуючоїся орґанізації.

Бесідники цих зборів зверталися в своїх промовах головно проти трьох осіб: проти Джана Луиса, голови Комітету Промислової Орґанізації; Джорджа Ерла, ґубернатора Пенсилвенії; та Френклина Рузвелта, президента Злучених Держав. Чому саме вибрали бесідники цих трьох людей на влучу своїх стріл?

Передівсім, за що вони пішли проти Джана Луиса й Комітету Промислової Орґанізації? Із слів бесідників видно було виразно, чому вони пішли проти них. Вони закидають їм лиху тактику, без ближчого означення. Одначе вони висказують свої симпатії Американській Федерації Праці, котра, як звісно, останніми роками відзначилася повною неактивністю. Іншими словами, якби Комітет Промислової Орґанізації був такий неактивний, як Федерація Праці, то орґанізатори нової орґанізації не малиб нічого проти нього.

За що вони йдуть проти ґубернатора Ерла? Один з бесідників сказав, що в Пенсилвенії буде добре, як ґубернатором виберуть посадника міста Джанставну. Цей урядник підчас страйку сталевих робітників станув зовсім по боці сталевих баронів і вважав поліцію міста як приватних наймитів сталевих фабрик. Ґубернатор Ерл цього не зробив і за це проти нього звертається горожанський комітет Джанставну.

На президента Рузвелта напали за те саме, за що напали на ґубернатора Ерла, себто за те, що президент Рузвелт не станув з федеральною силою по боці сталевих баронів.

Коли комітет каже в своїй заяві, що він противиться вживанню насильства, без огляду на те, чи його вживають робітники чи власники, то він очевидно говорить неправду, щоб закрити те, що він стоїть за вживання всеї приватної й урядової сили, місцевої, стейтової й федеральної, на охорону інтересів підприємців, а проти робітників. Своєю нібито безсторонністю комітет хоче задурити публику, але це йому не вдасться. Америка вже знала багато таких орґанізацій, тож старий Ку-Клакс-Клен, чи Чорний Леґіон, чи ще один Американський Союз Свободи під новим іменем не знайде багато наївних, щоби повірили в голі заяви.

ВИКОРИСТАЙМО ДОСВІД

(3)

(Докінчення).

Ось так представляє ґен. Сальський на прикладах з минулого шкідливість партійництва, зокрема у військових справах.

А треба тут піднести, що нераз і в звичайнім політично-громадянськім життю спричинює партійництво величезні шкоди. Ось напр. признано партії право делеґувати до якоїсь установи „свого" чоловіка. Вона — припустім — відповідного чоловіка на те становище не має, але всеж таки висилає першого стрічного свого партійника, стоячи на тім становищі, що „він уже дасть собі раду".

Алеж бо той „делеґат" береться рішати і такі справи, про котрі найменшого поняття не має, а особиста амбіція наказує йому конче боронити свого, хочби й дуже дурного, становища. І ось він — як у першім наведенім вище випадку — є проти достаточного озброєння війська, а хоче бодай половину потрібних на це грошей обернути на „освіту", котра прийде очевидно також на свою чергу, але аж по вигнанню ворога з краю.

Клясичним є також той другий приклад з „запасними бриґадами". Така важна, така рішальна справа була підкопана і знищена самоволею й амбіцією упертого партійника, котрий властиво ділав у користь ворога і повинен був бути поставлений під „стенку".

Ґен. Сальський назвав свою статтю „З минулим досвідом до світлого майбутнього''.

І досвід той є — нема що казати. Однакож іде ще про те „світле майбутнє", і ми, раби божі, дуже би раді дещо довідатися ближче про те „світле майбутнє", яким він нам „грозить''.

Які реальні підстави має він до того, щоб так напевно того „світлого майбутнього'' сподіватись?

І для кого властиво він укладає ті свої гарні орґанізаційні пляни?

Говорить він про **„тільки національну реґулярну армію"**, але якіж дані він має про можвилість зорґанізування її?

П і л с у д с ь к и й орґанізував свій леґіон з польських громадян австрійської держави; Масарик — з чеських полонених і дезертирів.

Самих наддніпрянськьких еміґрантів замало для сформування армії. Знаємо, наприклад, що д-р Дашкевич орґанізує „Луги", вважаючи їх „завязком будучого українського леґіону з Галичини". Але навіть цій „льояльній" орґанізації робить польська влада на кожному кроці перепони. Була вже і така поголоска, що „Лугам" хотять накинути чужомовну команду і роґаті шапки. Австрія давала колись у часі миру на кожних 20 членів товариств Українських Січових Стрільців по одному крісові Верндля для науки. Тепер не хотять дати „Лугам" взагалі ні одного кріса в руки. З чим же можуть вони учитися військових вправ?

Крім цього цілу Волиньь виключено від орґанізування „Лугів"! А коли є так з „Лугами", то як інакше уявляє собі уряд У. Н. Р., що є заприязнений з Польщею, будову української „реґулярної армії"?

І це повинно бути вияснене урядом У. Н. Р. Бо як про це писати реальну правду, коли чинники, котрі знають про неї, мовчать і ведуть взагалі справи на старий московський конспіративний лад? Навіть з їх орґану, „Тризуба", годі чогось довідатись. А може діється так просто тому, що взагалі нема про що довідуватись?...

Статті ґенералів, поміщені в зеленосвяточнім числі „Діла", хоч добрі, то не вияснюють іще багато справ, які рішатимуть про „світле майбутнє".

Та добре, що ці справи порушується, бо вони готові викликати ширшу дискусію, яка вияснить багато справ, що повинні бути вже тепер вияснені.

Д-р Кирило Трильовський.

В ОТВЕРТІ КАРТИ

В Станиславові була велика парада. Ґазети доносять, що, там відбувся великий зїзд прихильників нової проурядової ґрупи — Обозу Зєдноченя Народового, яка має ціллю скупчити довкола уряду замісць ББР цілу польську суспільність.

В Станиславові відбувся зїзд, а промовляв на нім один з головних проводирів Обозу, ґен. Ґаліца. Велику частину своєї промови присвятив він справі „меншостей". Щож сказав ґенерал? Він заявив, що його орґанізація має боронити поляків перед усіми небезпеками зверха і з середини Для того треба злучити всі моральні і матеріяльні сили польського народу. Треба боронити кожної пяди польського стану посідання. Ці тони вже були новинкою. Бо досі, бодай в енунціяціях, урядові ґрупи завше відмежовувалися від „шовіністичних'' ендеків і не робили національних ріжниць між „громадянами польської республики", про яких, мовляв, однаково, незалежно від віри і походження, дбає уряд. Тепер апелюється виразно до одної лише частини населення, панівної нації, і береться її в оборону перед „меншостями''.

Ґен. Ґаліца заявив, що лише польський нарід є господарем цього краю і „не позволить нарушати свого господарства". Він підчеркнує потребу концентрації цілого польського елементу, обіцяв допомогу Обозу для розвою всіх культурних, економічних і суспільних „пляцувек польських" на цій землі. „Сама моральна концентрація польського населення" не вистарчає; треба перевести і матеріяльну концентрацію. „Дух мусить мати матеріяльне оперття". Треба матеріяльних підстав для творення і розвитку конкуренційно здібних польських економічних варстатів і орґанізацій, „пляцувок" господарської праці. Сама оборона не вистане; треба розвинути активність, офензиву, і збільшити польський стан посідання...

Одним словом, ціла дотепершня словесна ідеольоґія правлячого табору — рівноправність націй, рівний розвиток для всіх, рівна опіка держави для всіх націй, більшости і меншости — всі ті фрази (хоч практика відбігала від них) перекреслено. Отже Обоз став виразно на плятформу свого дотеперішньього ворога, ендеції, і проголосив за свій її клич: боротьбу з „меншостями", скріплення і дальший зріст польського стану посідання в Галичині...

Досі всі оті Товариства Школи Людової, Соколи, Орґанізації Шляхти, Кулка рольнічі і т. д., всі культурні, економічні і політичні польські орґанізації, що стояли під прапором ендеції, коли виступали в похід проти українців, то це, казали, була приватна акція польскої суспільности. Тепер цілій тій акції могутня проурядова ґрупа офірує свою поміч.

Давніше декляраційною бодай основною підставою ідеольоґії санації було, що українці і поляки — це „співгосподарі" цього краю, Галичини; що держава дбає про всіх льояльних горожан; що всі любі її серцю. Під тим кличем пішло в угодовий табор і УНДО. І нагло — всі маски падають. Ані Ґломбінський, ані Ґрабський, ані сам Дмовський не могли би промовляти яскравіше, не могли би краще зогрівати серця „родакуф" для боротьби з „гайдамацьким заливом", як представник Обозу.

Ситуація політична в Річи Посполитій зачинає прояснюватися. Польща розпустила вітрила і плине всією силою до одної мети: до тоталітарної однонаціональної держави, до **засимілювання всіх своїх „меншостей".**

Що є тих „меншостей'' у цій державі понад 33%, ніхто тим очевидно не журиться. Тимчасом цей факт засуджує цілу імпрезу на повне і неминуче фіяско. Але всеж воліємо мати діло з **незамаскованим противником.** Може ясніше стане тим, що все ще думають про можливість якогось порозуміння з Польщею.

Малий математик.

— Ну, добре, мій хлопче, орієнтуєшся трохи. 2 в 10 міститься 5 разів, але скажи мені, скільки разів міститься 10 у 2? Чи взагалі 10 у 2 може зміститися?

— Може, прошу пана професора.

— Яким чином?

— Адже 10 пальців містяться у двох рукавичках.

Траґедія.

Два божевільні втекли із заведення для божевільних. За кілька годин дуже втомлені дісталися над ріку. Один із них відзивається:

— Все пропало! На ріці є міст!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

МИШ ПРИЗНАНА ГЕРОЙКОЮ.

Д-р Гаролд Ґ. Кемпбел, суперінтендент шкіл у Ню Йорку, подає до публичного відома, що шкільна рада помістила на лісту припоручених книжок книжку про „Микі Мавз". У клясах другого й третього ступня діти знайдуть книжки про цю ґеройку.

Микі Мавз — це миш, котру придумав один письменник, а розславив один рисівник. З ґазетних „комічних стрічок" вона попала на фільми, а як до неї взявся звісний рисівник Волт Дизні, то вона стала всесвітньою геройкою, відомою по всіх краях світу, нарівні з героями казок тисяч і одної ночі, з Робінсоном Крузом, Дон Кіхотом.

Старші люди, що вдають поважних, вважають цю миш за пусту забавку. Старші люди, що мають справжню повагу й не потребують її вдавати, тішаться з дітьми з дивних пригод, з котрих мала миш виходить переможно в боротьбі за страшними ворогами.

МИШ ДЛЯ РОЗВОЮ УЯВИ.

Д-р Еміл Алтмен, головний лікарський оглядач нюйорських публичних шкіл, каже, що Микі Мавз є дуже пожиточна миш, бо вона розвиває в дітей уяву.

Що це таке уява? Це умова діяльність, при помочі котрої ми можемо переживати річи, що їх своїми змислали безпосередньо не відчуваємо.

Коли прислухуємось до опису далеких країв, чуємо описи видів, голосів, запаху невиданих нами квітів, то ми собі уявляємо ці краї, види, голоси, запах.

НА ЩО ЗДАЛАСЬ УЯВА.

Хвиля застанови може нам піддати думки про вагу уяви. Уява піднесла дикуна з незнання до знання. Вона уможливила поступ цивілізації. Без уяви чоловік не зняв би шкіри з убитого ним медведя й не вложив би собі її на плечі; інший чоловік не закинув би медведячої шкіри для одіння, вшитого ним голкою. Без уяви письменники не могли би написати оповідань, а малярі — малювати образів. Уява є основою всякого винаходу.

Тому й важно виховувати уяву в кожній людині й у кожнім народі.

УЯВА В ДОЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ.

Пише одна дописувачка до одної американської ґазети просьбу про пораду в її клопоті зо своїм чоловіком. 23 роки вона з ним замужня, а нині чує, що не має з ним ніяких спільних інтересів: він дбає лише за свою банкову книжку, а вона за діти. Правда, це діти від її першого чоловіка, але він знав, що вона має такі діти, як з нею женився. Чомуж він їх ненавидить?

Відповідає ґазета; „То правда, що Ваш чоловік знав, що Ви вже маєте діти, як він з Вами женився. Але він либонь не був настільки розумний, щоби представити собі, як він буде відкликатися до ваших дітей, як мине трохи часу".

Якже міг чоловік знати, як він буде відноситися за кілька років до своїх пасербів? Як може людина знати, коли вона чогось не оглядає очима, не чує вухами, не нюхає носом, не відчуває дотиком?

Власне ця умова здібність відчувати ці річи — це уява. Чоловік, що має вироблену уяву, міг відчути, чи зрозуміти, уявити собі, як він буде почуватися в ситуації, якої ще нема, яка щойно буде пізніше. Траґедія цієї жінки в тому, що її чоловік не має виробленої уяви. І в тому теж його траґедія, бо і йому певно не добре з тим, що він знайшовся в ситуації, котрої не сподівався.

В. Будзиновський.

САЛЬОНОВИЙ ОДЯГ

(2)

Надійшов молодий парубок. Ледви роззявив губу, витріщивши на циліндер учителя свої пулькачі, коли той у цю мить поклав льоси на землю, щоби парубка вхопити в свої руки і дати йому научку.

Парубчак зараз пізнав, що йому грозить, бо з лиця вчителя била лють і заїлість. Парубчак дав ногам знати. Втікав так, що майже не доторкався землі. Втікаючи, ревів майже на ціле горло:

— Ґвалту! Рятуйте! Приблуда людей ріже!

Учитель підіймив з землі льоси і пішов далі. Від противної сторони надійшли дві дівчині з мотиками і кошем на картоплі. Все те кинули на землю і як божевільні пустилися втікати до ліса.

Баба, котра вчителя дуже добре знала, вистрибнула з хати на дорогу, вхопила дитину, що бавилася на дорозі і занесла її до хати. Двері за собою заперла з лопотом і засунула.

Учитель знав людей на селі. Став потерпати, що як далі так піде, то готові вдарити в дзвони на трівогу. Щоби до того не прийшло, став скорше йти. А що штани були тісні і він боявся, щоби не тріслu, біг дрібними кроками. Таким ходом змальтретований і цілий впрілий, нарешті знайшовся на двірськім подвірю. Побачив, що в однім вікні стоїть якась особа. Та особа зробила рукою рух і в цій хвилі в кожнім вікні появилися по дві-три голови. Всі ті голови неначе сміялися.

Під напором стільки очей, звернених на нього, під ним згиналися коліна. Хід ставав щораз непевніший, кроки коротші. Піт заливав йому очи. Чув, що голова зсихається, циліндер зсувається на вуха, ніс.

Важко зітхнув:

— Боже! Ти видиш мої терпіння. Все те для великої ідеї, вчительської санаторії. Коли ця терниста дорога вже за мною, то позволь, щоби мій труд увінчався добрим успіхом. Присягаю, що поки ноги будуть носити мене, не натягну на себе ані чорного анґлеза зперед 20 років, ані не поставлю на голову пенсіонованого шлюбного циліндра і цілу нинішню ґардеробу подарую жебракові, як лиш схоче ту жертву приймити.

На тім, що вчитель вже перебув, не скінчилося. Гірку чашу мусів випити аж до дна. Коли підходив до веранди, вийшов до нього льокай, котрого вчитель знав і котрий знав учителя. Льокай сказав рапаво:

— Для вас не туди вхід, а поза двір через подвіря. Дротярів не впускаю фронтом!

— Безрога! — подумав учитель. — Коли я тому пів року був у дворі, то за те, що подав мені парасолю, котру я міг сам подати собі, я дав йому значну частину моєї платні, бо срібну двацять і пятькрайцарівку. Тоді переді мною зігнув хребет у каблуку. Тепер дротярєм зве мене, будьто би не пізнав!

Льокай так розсердив учителя, що той, не тямлячи себе, крикнув:

— Дурню! За кого ти мене маєш?

Аж тепер льокай пізнав учителя і сказав, сконфужений:

— Вибачайте, пане професор. В тім кляпошляку я не доглянув...

В тій хвилі на вчителя впали дві сальонові собачки. Вчитель міг би оборонитися, копнувши одну і другу ногою. Та це були улюблені песики дідички. Він став утікати до двора. До канцелярії дідича вскочив без одної поли, з подертими нагавицями і закрівавленими литками.

Мабуть завдяки цій пригоді, щоби потерпілому вчителеві дати моральне відшкодування, дідич купив цілу ту сотку льосів, платячи зараз готівкою.

Хоч подерта собачими зубами литка дуже боліла, вчитель вертався до своєї Филюні з бючим від радости серцем. Та вже не йшов короткою дорогою селом, бо тепер, у подертім одязі виглядав іще чуднійше, як ідучи до двора. Ішов попід ліс, полями, окружуючи село. До хати зайшов, коли вже смеркало.

Одяг сільського жебрака вже цілком розсипався, бо лата вже не хотіла держатися лати. Була крайня пора змінити ґардеробу. Вчитель присягав був свій сальоновий одяг дарувати жербракові, і дарував.

По якімсь часі дід знов прийшов до учителя, та в своїй давній латанині.

— Що сталося? — спитав його учитель. — Що ви, дідуню, зробили з тим одягом, який дістали від мене?

Важко дишучи, дід виправдувався:

— Прошу ласки пана, нехай Господь Бог кожного боронить від такого дарунку! Як би я був у тім мундурі і в тім чаку довше ходив, то був би з голоду здох. Не тільки, що собаки пообгризали мені ноги... ось диві́ть, рана коло рани... ще й з кожної хати гнали мене люди як злодія, пройдисвіта, палія... дідько знає, що. Найбільше полошилися діти перед капелюхом. Де я показався, там зараз зчинився зойк і крик. Аґі! Тай так за два дні я ані кусничка хліба не вижебрав. Будуж я той дарунок памятати до гробової дошки.

— Щож ви зробили з цим одягом?

— Дарував іншому дідові з нашого села. Гадаю собі: Нехай же й він троха попарадує. Кажу вам, вже першої днини, коли вийшов на село, то хлопи ледви живого видерли псам з зубів. Дід розсердився і панський дарунок повісив на страхопуда в коноплях Басана. Кажуть, що з цілого села збіглися собаки і так скавуліли, що людей аж голова боліла. Собаки не розуміли, що в нагавицях ніг нема, тай на патику зуби собі поломили. Аж Басан побачив, що з його города зробили публіку, та ще настрашилась у нього дитина, викинув страхопуда з конопель і встромив у капусту свого сусіда. З тої дурниці оба сусіди так погандричилися, що війт мусів їм в канцелярії робити справу.

Учитель зітхнув, кажучи:

— Богу дякувати, що вже скінчилося!

— Та де там! — заперечив дід. — Не скінчилося. Сусіди зробили між собою згоду і того діда так пересипали, що він до нині лежить і стогне. І не знати, що зі мною буде. Той дід страшенно відказує на мене. Грозить, що як встане, то ребра мені порахує.

Ледви відійшов дід, надбігла жінка Басана. Зажадала, щоби вчитель з голови або з бороди відтяв собі пучок волосся і дав їй.

— Та нащо вам це? — спитав учитель, здивований.

— Ваш мундур — відповіла — дуже настрашив мою дитину. Єгомосць вже святили дитині воду, та не помогло. Мені сказали, що треба підкадити волоссям з голови і бороди винbackup виновника. Того я прийшла до вас.

(Кінець).

Не вдалося.

Два студенти стрічаються Один питається: — Ти чого такий сумний?

— Маю клопіт!

— Щож таке сталося?

— Я писав до батька, щоб мені прислав гроші, бо мушу заплатити кравцеві. І уяви собі, що батько прислав мені замісць готівки заплачений рахунок!

— Степане, побачиш, що як ми повінчаємося, доконаєш іще неодного геройського подвигу в житті.

— Гм, хіба як я оженюся, то це вже буде перше геройство!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КЛІВЛЕНД, О.

День українських націоналістів.

Багато тепер пишеться й говориться про ріжні шкідливі політичні угруповання, про це дике гайвороння, що, побачивши могутній і скорий розвій націоналістичного руху, й добачуючи в ньому свою смерть, зчинило страшний вереск і, не перебираючи в середниках, кидає болотом на все найцінніше, що тепер створила своєю тяжкою працею наша поневолена нація. Ці безвідповідальні люди стараються внести в вше організоване життя розгардіяш і підірвати довіря нашого громадянства до націоналістичного руху, що вказує нам тернистий, але правдивий шлях до визволення.

Однак українське громадянство, як на рідних землях так і тут на еміграції, пізнається на цих фарбованих лисах і на їх руїнницькій роботі, з огидою відвертається від них і горнеться до ідеї українського націоналізму, стаючи в ряди борців за будучність свого народу. Завелися в своїх надіях всякі демагоги, думаючи, що вдасться їм розбити або підірвати престиж націоналістичного руху. Всі ці руїнницькі мікроби, що розточували наш народній організм, нині опинились поза дужками організованого життя, а український націоналізм остався могутнім і неоскверненим та щораз більше поширює свій вплив і полонює душу українського загалу. чого доказом є теж т. з. „Націоналістичні Дні", на яких свідоме українське громадянство засвідчує свою симпатію націоналістичному рухові й старається прийти йому як з моральною так і з матеріяльною поміччю.

Старанням окружної управи ОДВУ в Клівленді відбувся 4-го липня такий „День Українських Націоналістів". Вже з рана того дня почали зїжджатися гості з Шікаго, Йонгставн, Толідо, Акрон і околиць. Хоч погода була непевна, присутних гостей було більш двох тисяч. Свято відкрив кількома річевими словами організатор окружної управи ОДВУ в Огайо, п. Дмитро Шмагала. Він зясував вартість і суть свята. Опісля співав хор укр. грек. кат. церкви св. Петра і Павла під проводом п. Антона Когута. Дальше грала орхестра під проводом п. Лескова. Зворушливу й патріотичну промову виголосив місцевий парох о. В. Меренків. Між іншим сказав таке: Вже довгі віки український нарід бореться за свою свободу й ще до нині стогне в ярмі, хоч пролилося море крови. Брак доброго національного проводу й непідготування широких мас до жертвенности й боротьби були причиною наших невдач. Аж тепер українська нація зуміла видати з себе сильну і незломну авангарду ОУН, яка приготовляє наш нарід до революційного зриву й поведе його в бій за його свободу й кращу будучину. І ось у нашому житті змагаються два табори: націоналістичний і ворожий. Кожний українець мусить приділити себе до одного з них. Той, уякого душі є хоч крихітка любови до поневоленої батьківщини, приділить себе до націоналістичного табору, табору національної єдности й дисциплінованости, та стане в ряди борців за честь і волю свого народу. Нація, яка хоче жити вільним державним життям, мусить боротися за свої національні інтереси. Щаслива Україна, що має таких ідейних синів, які вміють і хочуть її боронити та готові положити свої голоси на жертовнику волі. Отжеж гуртуймося під націоналістичний прапор України, прапор боротьби, ідім слідами тих, які золотом власної крови пишуть світлі сторінки історії нової України. Ідім аж до перемоги!"

По англійськи промовляв п. Іван Білінський, місцевий молодий адвокат і заступник прокурора на стейт Огайо. Говорив він про конечність організації українців на американській землі в політичні клюби. Тільки тоді ми будемо в силі помогти братам на рідних землях. Дальше наступили привіти. Від націоналістів з Шікаго передав привіт п. Іван Когут, від націоналістів у Йонгставні п. Павловський й від акронської громади п. Пулк. Хоч свято перервала велика злива, мало воно великий моральний і матеріяльний успіх, а гості розїхалися додому задоволені та піднесені на дусі.

Фінансовий звіт зі свята подасть діловий комітет.

Михайло Ярош.

ЧОМУ НА ГОРІШНЬОМУ НІЛЮ І СУДАНІ ПОЛЮЮТЬ НА БУЗЬКІВ

Орнітольогічна (пташача) стація в Росітені у Східній Прусії дістала із Африки вістку, що там знайшли меву, яка мала на ніжці алюмінієвий перстень тієї стації. Із обрахунків виходить, що балтійська мева перелетіла більше як 6,000 миль у повітряній лінії. Останніми часами ця стація ствердила, що до всієї прусьої провінції вертається до своїх гнізд щораз менше бузьків, які мають на ногах стаційні алюмінієві перстені, які їм закладають, щоб досліджувати, якими повітряними шляхами перелітають ті пожиточні птахи. Завдяки старанному слідству та переписці з африканськими орнітольогічними стаціями вкінці вдалося відгадати загадку, чому число бузьків меншає. У горішньому Єгипті біля джерел Нілю жінка одного феляга (селянина), бездітна, знайшла на мокляках неживого бузька, назначеного перстенем прускої орнітольогічної стації. Жінка зняла з ноги неживого птаха перстень і завісила собі на шиї. До кількох місяців ця жінка вродила дитину. Вістка про „чудо" розійшлася вмить по околичних оселях серед забобонних фелягів. Вони стали завзято полювати на бузьків, щоби здіймати з них алюмінієві перстені, які „мають ту силу, що приносять щастя молодим жінкам". Тому що попит на ті амулети ставав щораз більший, феляги уладили в часі перелетів птахів величезне полювання на пісковинах горішнього Нілю та мокляках Судану і вигубили багато бузьків. Торговля амулетами орнітольогічної стації тепер так поширилася, що захопила навіть землі Судану та Кенії, які віддалені сотки миль від шляху бузьків.

Ризико.

— Я вийду замуж тільки за такого мужчину, що добре надумується над тим, заки щонебудь зробить.

— Хочеш лишитися старою дівкою?

Капраль (до вояка): — Чи ти дав коням сіна?

Вояк: — Так.

Капраль: — А хто бачив?

Вояк: — Другий кінь!

ЮВИЛЕЙ ЛАТВІЙСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ.

Перед 60 роками на обшарі сучасної Латвії, що входила тоді у склад російської імперії, повстала перша латвійська кредитова кооператива.

З нагоди цієї важної події в історії кожної країни Центральний Банк Латвійських Кооператив, що має свій осідок у Ризі, випустив у світ чудове та шірше (490 сторінок 4-о) видання під заголовком: Latviesu kooperativais kredits, 1937.

У цьому виданні ціла низка виникаючих працьовників латвійської кооперації, наприклад, проф. Білодіс, Ед. Лаурсонс, П. А. Лапінш, Р. Гейданс, Стальбовс, Георгенсонс, Роценс, Ларінс умістили цікаві статті, що торкаються історії та сучасного стану кооперації у Латвії. У цій книзі ми знаходимо цікаві дані щодо тяжкого положення латвійської кооперації перед світовою війною. Місцева адміністрація не співчувала кооперації та брутально відмовляла сільському населенню будувати собі кооперативи під притокою, що закони, які дозволяли на це в колишній Росії, буцімто у відношенні до Латвії могли бути застосовані тільки серед шляхти, але не серед селянства.

Тут ми знаходимо повне трагіки оповідання відносно загибелі кредитової латвійської кооперації за час світової війни; тут же уведено повні бальорости та радісні дані відносно блискучого розвитку латвійської кооперації після світової війни, коли Латвія досягла політичної самостійности.

В сучасний мент у Латвії нараховують біля 600 кредитових кооператив із скількістю членів понад 200,000. Загальний білянс цих кооператив перевищує 100 міліонів лад (біля 19 міліонів американських долярів). У пасиві цього білянсу було 32.5 міліона вкладів та 43 міліони позичок, головним чином від емісійного банку Латві.

Кооперація в Латвії, після переходу останньої до самостійного політичного життя, почала дуже розвиватися. Населення виявляло великий попит на позички для реставрації знищених підчас війни підприємств та уряд у цій цілі широко й ріжнобічно піддержав кооперативи.

Цікаво відмітити, що за останнє двацятиліття факт існування причинного звязку між переходом країни до самостійного життя та широким розвитком у ній кооперації є начебто законом сучасного соціяльно-економічного життя. Це твердження справедливе у відношенню до цілої низки держав: Литви, Латвії, Естонії, Фінляндії, Польщі, Югославії та, особливо, Чехословаччини. Кожна з цих держав визнає сприятливе відношення до розвитку кооперації одною з безперечних умов здорового та довготривалого свого існування. Зі всіх вище згаданих держав Чехословаччина й Латвія сміливіше ніж інші йдуть назустріч потребам кооперації та служать усім її видам, незалежно від того, чи обєднує вона селян, ремісників, чи робітників.

Але крім ділової сторони питання у наведених матеріялах відносно урядової підтримки кооперації в Латвії в пописі успіхів кооперації за останні роки згучать нотки кохаючого відношення до кооперації з боку її керівників; відчувається якась особлива ніжність до кооперації, яка є основою добробуту народу та надійною його підтримкою в роках тяжких іспитів.

Книга містить також чудово виконаний портрет президента латвійської республики, д-ра К. Ульманіса, фотографії керівників кооперативного руху з Латвії та світлини будинків і підприємств, що належать кооперації. Знаходимо також у книзі цікаві статті щодо кредитово-кооперативної освіти та пропаганди з історично-статистичними даними відносно кредитової кооперації в краї. Взагалі цілий кооперативний рух у Латвії спирається на кредитову кооперацію, якій уділили багато уваги як державні так і суспільні діячі.

І в цьому відношенню розглядана нами книга відмічає велику тотожність Латвії з Литвою, Естонією, Фінляндією та Чехословаччиною. В цих державах велику ролю в економічному житті країни уділюють саме кредитовій кооперації, якої обороти іноді досягають великих розмірів. В Чехословаччині, наприклад, кредитова кооперація в своїй значній більшости, обєднана в Центральному Союзі (Ustredni jednota) сільсько-господарських кооперативів у Празі та білянс цього Союзу 2 січня 1937 року досяг суми 1,917 міліонів чехословацьких корон (Кч).

Проф. С. Бородаєвський.

ЗОЛОТО У ПОЇЗДІ

Бандитський напад на почтовий амбулянс.

Подорож залізницею крізь сибірські степи й манджурські пустарі не дуже безпечна. Від бандитів у тих забутих людьми околицях аж роїться. Кожний поїзд, який переїздить цими пустарями, може кожної хвилини надіятися нападу. Людське життя не варте там і стільки, що жменя рижу. Одну з таких пригод у поїзді оповідає у „Вінер Журналі" співробітник того часопису, Герман фон Бенеш.

Поволі й обережно котився рейками залізничий поїзд Іркутськ-Владивосток. Несамовито блестіли на переді дві кулі ліхтарень льокомотиви серед глибокої таємничої ночі. Ми мали час, не потребували спішитись. Рівно годину перед нашим поїздом їхав почтовий поїзд з минулого дня, який спізнився 24 години тому, що трапився йому нещасливий випадок на східньо-манджурській частині цієї лінії. Цей поїзд позабирав на стаціях і перестанках всіх пасажирів, так, що для чергового поїзду майже нічого не лишилося й у вагонах нашого поїзду було лише кілька панажирів. Також оба китайські вагони на кінці поїзду, які завжди були переповнені, мали тільки кілька пасажирів.

Я мав із двома людьми залізничої сторожі у тому поїзді службу і мусів його аж до Пограничної, останньої стації глибокої східньої провінції супроводити. Роботи не було багато. Контроля кількох пасажирів відбулась дуже скоро і ми могли зовсім спокійно відпочивати. Десятникові Кольцову з його людьми з попереднього поїзду напевне так добре не ведеться. Бо крім цього, що він має кількасот пасажирів до контролі, везе цей його поїзд дорогоцінний вантаж трьох скринь золота у вантажному возі, що на них він мусів звернути особливу увагу. Коли він перебирав службу у Харбіні, дістав іще окремий писемний наказ постійно виставляти при скринях сторожу із двох людей. Він просив, щоб йому дали скріплення, а не всі його заходи були безуспішні, бо під рукою не було відповідної сількости людей, автім і пізніший поїзд треба було також обсадити. В кожному випадку я не мав потреби Кольцову завидувати.

Мрійлива їзда серед темної ночі.

За Ашіхо настала ніч. Ще раз перейшов я з кондуктором мій поїзд, щоб провірити всіх пасажирів, які за Харбіном всіли до нашого поїзду. Потім вернувся я до третього від кінця поїзду вагону, т. зв. европейського вагону, і положився на лавці, щоб відпочити. Звинувши плащ, положив я його під голову й намагався заснути, наказавши передтим своїм людям, щоб мене негайно збудили, коли щонебудь скоїться.

Одначе сон не приходив. Лихо знає, яка була причина, але я не міг ніяким чудом заснути. Я зірвався, вийшов на коридор і закурив папіроску. Ех, папіроска була знаменита... Холодний нічний вітер відсвіжував холодним подувом розпалене чоло. Матовий блиск, жовтосірий у нічній темряві совгався здовж поїзду по землі — це відблиск освітлених вікон вагонів. Монотонно гупотіли колеса по залізничих рейках, дим і іскри летіли попри вікна. Нічна симфонія тонів і кольорів... Я почав мріяти...

Крик серед ночі.

Раптом збудився я зі своїх мрій. Невже хтось недалеко кричав? Я вихилився сильно крізь вікно й почав наслухувати... Нічого... нічого не чути.

Та ні, тепер знову! Відти, з переду від льокомотиви чути крик... а там... при розсуваних дверях вантажного возу, якщо добре пізнаю, що це — що там діється? Там висить якийсь чоловік — Боже, якийсь бореться, змагається розпучливо...

Я шарпнув двері свого переділу і крикнув до своїх людей:

— Швидше, скоро! До вантажного возу.

Минали хвилини, дорогоцінні хвилини, заки ми крізь вагони перебігли і станули перед вузьким злучним переходом до вантажного возу...

— Зачинені! Кондукторе, кондукторе! Гей там! Де він дівся?

Іванов, один із прислуги, кинувся шукати кондуктора перших трьох вагонів. А я тимчасом пробував ногою виважити двері і зібрав усі сили... Дитяча іграшка, безнадійна справа. Залізо не подавалось. Бо треба зазначити, що вагони китайської східньої залізниці з приводу постійних нападів тунгузів — докладно опанцирені.

Не було іншої ради, тільки відчинити бічні дверцята і вилізти східцями на дах, а відти дістатися до другого воза. Слава Богу, бічні двері вантажного вагону не були зачинені. Обережно перейшли ми з вагону до вагону. Один фальшивий крок, один схов по гладкому залізі — і ми лежали б розторощені під колесами. Холодом свистав вітер, пальці костеніли, хватаючи залізне поруччя і... нарешті був я на горі. А потім поволі обережно переліз я на східці вантажного вагону і зійшов униз. Також бічні двері вантажного вагону не були зачинені. Один натиск на ручку дверей — двері ідчинились і я стояв у коридорі вантажного вагону. За мною ішов Попов. Ще один крок і я стояв у середині з револьвером у руці.

Помилково завантажені скарби.

По середині слабо освітленого вагону лежав один із кондукторів — неживий? Не було часу йому приглядатися — бо там при розсувних дверях вели три чоловіки важку боротьбу на життя і на смерть. Кермач поїзду і два бандити. Бандити білі — европейці! Двічі блиснула пістоля і бандити повалились підстрілені на коліна, а там — я почув, як мені кров раптом напливала до серця — там стояли... Боже, відки вони взялися в цьому поїзді — стояли... три скрині золота.

Якби ми прийшли були 2—3 хвилини пізніше, був би не тільки кондуктор убитий, але й кермач поїзду полетів би стрімголов, викинений з поїзду. Скрині з золотом щезли б, а два бандити, як згодом виявилось, колишні каторжники, втекли би.

На найближчому перестанку висадили ми раненого кермача поїзду і вбитого кондуктора. Поїзд їхав — як опісля підчас слідства виявилось — із завантаженим на підставі помилкового наказу золотом, до найближчої стації, де відбувалася зміна персоналу, без провідника поїзду і тільки з одним кондуктором.

На стації Пограничная передав я несподіваний золотий вантаж свому наслідникові.

Якийсь молодий чоловік гонить вулицею. — Що сталося? — кричить за ним поліцай.

— Ах, хочу зробити кінець бійці!

— Хтож то такий бється?

— Я і ще один.

ЧУЖИНЦІВ ВИКЛЮЧАЮТЬ З РОБІТ WPA

Чужомовне Інформаційне Бюро робить старання, щоб американські горожани мали досить часу на доказання своєї приналежности. Виказано проволоку при віддаванні перших паперів.

Конґрес уважав за відповідне дати американським горожанам першенство на допомогові праці. В тім криється виключення всіх чужинців з праць WPA, незалежно від того, чи вони деклярувались на горожанство, чи ні.

Закон апропріяції негайної допомоги, щойно ухвалений обома палатами конґресу та одобрений президентом, не оставляє вільної руки адміністраційним урядникам допомогової праці. Нелеґальні чужинці й ті, що не мають перших паперів, можуть бути неприняті на проєкти допомогових робіт, а котрі вже працюють, мусять бути звільнені. Що більше, першенство до праці WPA дістануть: перше, ветерани світової та еспанської війни, котрим треба допомоги; друге, американські горожани на допомозі, а третє, ті чужинці, котрі вибрали перші папери до 29 червня 1937 року, коли згаданий закон увійшов у життя. Законопроєкт, вперше ухвалений сенатом, робив чужинців, що вибрали перші папери опісля, неуправненими до допомогових робіт, але після сильного протесту прийшло до компромісу. Їм дозволено працю, але зате дано перщенство ветеранам, американським горожанам та давнім деклярантам. Ці ріжні першенства та обмеження відносяться тільки до апропріяцій, зроблених законом, цебто на один рік: від 1 липня 1937 до 30 червня 1938 року.

Хоч чужинці з першими паперами ще мають право на допомогову працю, з практичного боку вони мусять бути видалені з неї через зменшення робіт WPA. У багатьох місцях, де є більше чужинців на роботах WPA, там роблять більші редукції праці. Тому, що новий закон дає перщенство американським горожанам, то розуміється, що чужинці мусять бути викреслені зі списку допомогових робіт. На багатьох проєктах WPA чужородців заставляють негайно доказувати своє американське горожанство.

У звязку з тим Чужомовне Інформаційне Бюро заапелювало до властей WPA, щоб роблено полекші та по можности не поширювати злиднів. Піднесено факт, що багато американських горожан мають дістати більше часу та поміч в одержанню тих доказів. У деяких випадках горожанські папери загубились, або закинулись. Жінка чужинецького роду може бути горожанкою через одруження з горожанином, коли це мало місце перед 22 вересня 1922 року, або через натуралізацію мужа перед тою датою. Одначе показу натуралізації мужа не легко дістати, особливо у випадках, коли муж помре, або на випадок розводу. Інші люди чужинецького роду, що працюють на проєктах WPA, стали горожанами через натуралізацію родичів, з котрих мало хто має посвідку, бо це нова справа, передбачення законом з 2 березня 1929 року. Полагода того діла, одержання всіх потрібних доказових паперів та зложення коштів забирає дуже багато часу. Хто не знає, де і коли їх батьки натуралізувались, повинні подати до Іміґраційного і Натуралізаційного Бюра у Вашингтоні всі інші здогадливі інформації, де і коли батько міг натуралізуватись, а це поможе провірити факти і видати докази горожанства. Дуже часто справи замотані, де потрібна поміч від місцевого добродійного бюра.

Щоб хоронити інтереси чужинців, що стараються про американське горожанство, Чужомовне Інформаційне Бюро (ФЛІС) закликає за ліберальне виконування законних приписів, котрі дають третє з черги першенство деклярантам на горожанство перед ухваленням закону. В теперішнім часі чужинець, котрий подає аплікацію на перші папери, формуляр ч. А-2213, звичайно мусить ожидати кілька, деколи навіть пять до шість місяців, заки видадуть посвідку приїзду і дозволять на видачу перших паперів. Ф.Л.І.С. домагається, щоб чужинця, котрий вніс формуляр ч. А-2213 та ожидає на провірку приїзду, не видалювати з праці, заки уряд не вспіє перевести всі формальности та видати перші папери.

Звернено увагу на факт, що видалення чужинця з праці WPA може очевидно відбитись на його родині, в котрій члени можуть бути американськими горожанами; що чужинці платять податки так, як ситизени, та що основа допомог повинна спиратись радше на правнім замешканню ніж на горожанстві. Потреби чоловіка не можуть бути означувані за його приналежністю. Отже ці арґументи треба переказувати членам конґресу. Урядовці WPA мусять виконувати приписи закону, який конґрес ухвалив.

ФЛІС.

ШТУЧНИЙ ВИБІР ПОЛУ.

Цікавим питанням, чи можна штучно впливати на вибір полу плоду, що перебуває ще в лоні матери, зайнявся м. ін. доцент ветеринарії у Мінхені, Кох. Він подавав вагітній суці-терієрці свіжо спрепарований жіночий половий гормон (себто витяг з жіночих полових залоз, т. зв. яйників. Малі цуценята рідко виказували незначні відхили від правильного розвою, зате характеристичне було те, що у таких сук появлялися малі переважно мужеського роду.

При 21 скиданнях було 57 песиків (54 прц.), а сучок лише 49 (46 прц.); у тих самих терієрок при давніших скиданнях на 142 малих було 65 песиків (45 прц.): 72, сучок (55 прц.), отже відношення самців до самичок як 80:100. Колиж згаданий учений почав впорскувати вагітним псицям жіночий половий гормон, то відношення змінилося на 116:100 на користь самців. У той спосіб Кох підніс штучно число народин самців на 30 прц.

Ті досліди мають покищо значіння для годівлі собак; часто буває, що у деяких породах собак самців цінують вище ніж самичок. У тих випадках годівельники дорогих собак можуть штучно при помочі впорскування жіночого полового гормону вагітним сукам діставати більше число дорожчих самців, ніж це булоб нормальною дорогою.

Тут насувається питання, чи така сама метода не дала би подібних вислідів і в людей. Одначе таких дослідів ще нема, а між псами і людьми всеж є деякі фізіольоґічні ріжниці, що не дозволяють дослідів на псах прикладати до людей.

„КРОКОДИЛІ ЇДЯТЬ ПРОСТУПНИКІВ".

Славний французький соціольоґ і етнольоґ Леві-Бріль оповідає в одній із своїх книжок про психіку первісних народів, що деякі африканські племена твердо вірять, що крокодилі їдять лише тих людей, які чимсь провинилися, які мають щось на совісти. Отже коли такого нещасника мурина проковтне крокодиль — тоді йому трапляються два нещастя відразу, а не лише одно: поперше, його дійсно пожре крокодиль, отже стрічає його нещастя з царини реальних подій. Та не досить того: стрічає його і моральне нещастя, бо стає не лише смачною поживою крокодиля, а ще земляки вважають його лайдаком. Бо колиб був поводився, як треба, нещастя булоб не стрінуло його, бож, як відомо, крокодилям смакують лише лихі люди.

ДВА ВЕДРА.

„Ти виглядаєш якось так невдоволено" — сказало одно ведро до другого, як вони йшли до криниці. „Ах, мені прийшло на думку, яке це непожиточне наповняти нас: колиб ми відходили звідси ще повиніші, то таки ми приходимо потім порожні". „Страх, як ти дивно дивишся на цю справу — відповіло друге ведро.— Бачиш, я вдоволене, бо мій погляд зовсім інакший: бо ми кожний раз, навіть як приходимо зовсім порожні, то вертаємося повнісінькі. Коли ти так будеш дивитися на цю справу, будеш таксамо веселе, як я".

(Гарді).

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (67)

Жовтавий яґуар був розюшений до тої міри, що волів сам сконати, ніж признати поразку. Це мабуть перший раз у житті йому доводилося скакати стільки разів на свою жертву і без ніякого успіху. В нетрах звичайно так є, що коли одній стороні не вдасться напад, то з цього відразу скористає друга, і боротьба кінчиться.

А тут яґуар мав проти себе звязану, безборонну жертву, яка, здавалося, не могла йому нічого зробити, а проте вона якимсь чудом усе висмикалася йому зпазурів і пащі. А Тарзан далі в зручний спосіб вуминав напад. Та він знав, що довго ця гра не може тревати. Ще кілька хвилин, а може кільканацять, але не більше. Він починав відчувати поважну втому.

Яґуар на хвилю зупинився. Він робив враження, що також зачинає думати й зачинає вживати свого обмеженого мозку, бо сама його сила і відвага не вистарчає, щоб поконати Тарзана. Тарзан знав, що приходить найгірша хвилина. Але він також знав закон боротьби, що в найгіршій ситуації треба задержати найбільшу рівновагу духа.

Він стиснув свого ножа і скупчив рештки своїх сил. Поправді сказати, він мав малу надію на ножа. Він знав, що навіть колиб він пробив яґуара, то передтим він успіє запустити свої пазурі в його тіло. Крім того в передсмертних судорогах ці пазурі готові скорчитися так, що спричинять смерть. Звисаючому зі шнура навіть крізь малу рану скоро сплине вся кров.